

Δ Ι Α Γ Ν Ω Σ Τ Ι Κ Η
Π Ρ Ο Β Λ Η Μ Α Τ Ι Κ Η
Τ Ω Ν
Δ Ι Α Τ Α Ρ Α Χ Ω Ν
Λ Ο Γ Ο Υ,
Ο Μ Ι Λ Ι Α Σ,
Ε Π Ι Κ Ο Ι Ν Ω Ν Ι Α Σ

Εισηγήτρια:
Γιαννετοπούλου Αγγελική
Λογοπεδικός

*ΕΠΕΑΕΚ, έργο «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών
στα προβλήματα λόγου και ομιλίας»
ΥΛΙΚΟ ΕΠΙΜΟΡΦΟΥΜΕΝΩΝ*

Διάγνωση

Διαδικασία κατά την οποία ταυτοποιείται ένα πρόβλημα αφού προηγουμένως γίνει από τον/την λογοπεδικό:

- Εξέταση
- Διερεύνηση
- Αξιολόγηση

Αν υπάρχει αμφιβολία για το είδος του γλωσσικού προβλήματος ακολουθείται η διαδικασία διαφορικής διάγνωσης με παραπομπή σε άλλες συναφείς ειδικότητες (διεπιστημονική ομάδα: ακοολόγος, ωτορινολαρυγγολόγος, φωνίατρος, παιδοψυχίατρος, παιδονευρολόγος, ψυχολόγος, αναπτυξιολόγος, κοινωνικός λειτουργός) ώστε να γίνει διάγνωση.

Είναι σημαντικό η διάγνωση να είναι σωστή γιατί επηρεάζει:

- το εξατομικευμένο πρόγραμμα αποκατάστασης
- τη συνολική διαχείριση του περιστατικού

Προσεγγίσεις γλωσσικών διαταραχών (1)

Ιατρική προσέγγιση:

Ταξινόμηση διαταραχών του λόγου
βάσει της κλινικής τους οντότητας.

π.χ. βαρηκοΐα, Δυσαρθρία,
Αυτισμός, Σύνδρομο Down

+ πρόγνωση

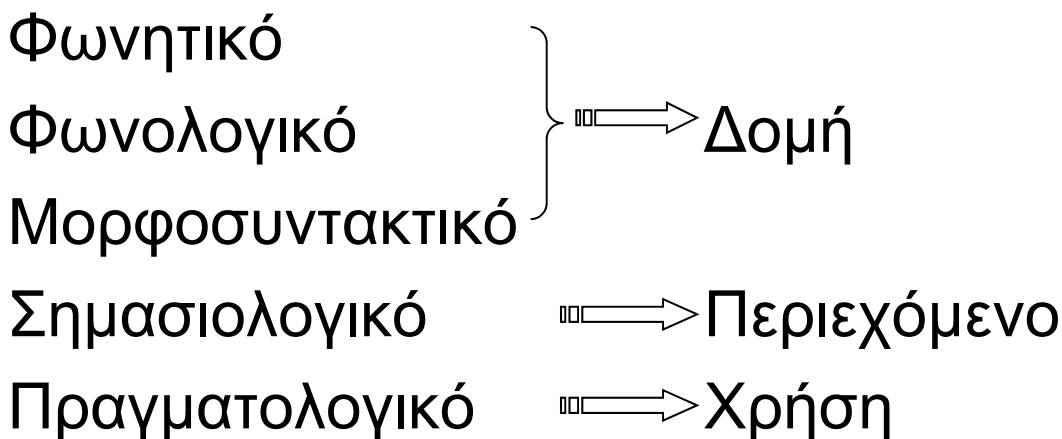
+ ιατρική διαχείριση στην πρόληψη / αποκατάσταση

- Όχι ατομικό προφίλ του παιδιού ανεξαρτήτως
γενετικών, νευροανατομικών δεδομένων

Προσεγγίσεις γλωσσικών διαταραχών (2)

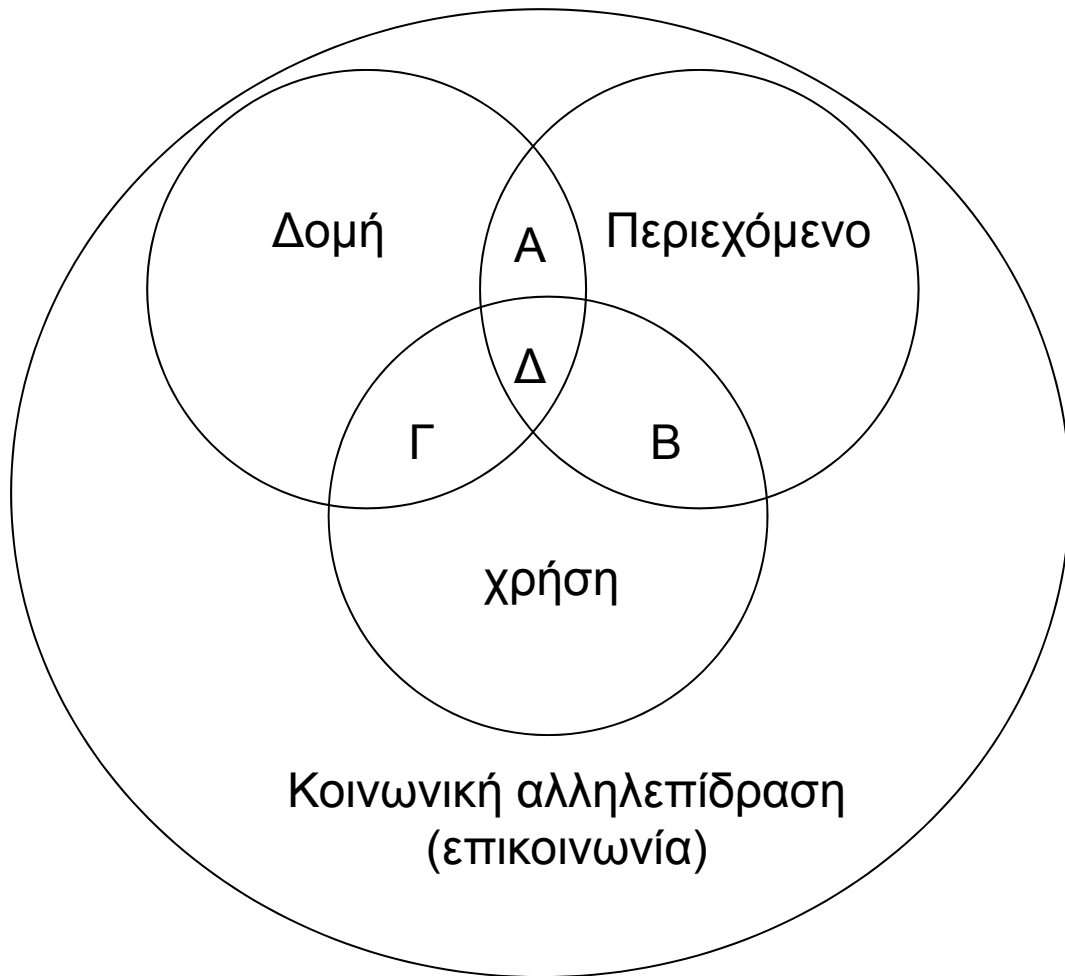
Γλωσσολογική προσέγγιση:

Περιγραφή γλωσσικής συμπεριφοράς βάσει των επιπέδων της γλώσσας.

- + βασίζεται σε αναπτυξιακά δεδομένα
- + συστηματική ανάλυση δυσκολιών
- + συστηματική παρέμβαση

-
- όχι επεξήγηση
 - όχι πληροφορίες για τη φύση της δυσκολίας

Δομή =

Γλωσσικό σήμα

Περιεχόμενο =

Γλωσσικό ή μη

περιβάλλον

Χρήση =

Επικοινωνιακή

αλληλεπίδραση

A= Γνώση του κώδικα

B= Επικοινωνία ιδεών

Γ= Χρήση των δομών για αλληλεπίδραση

Δ= Λόγος. Ικανότητα για εκμάθηση ενός συμβατικού συστήματος σημείων που αναπαριστούν και επικοινωνούν παγκόσμιες ιδέες

Αλληλεπίδραση των στοιχείων του λόγου

Προσεγγίσεις γλωσσικών διαταραχών (3)

Ψυχογλωσσολογική προσέγγιση:

Επιχειρεί βάσει θεωρητικών μοντέλων να:

1. κατανοήσει τις υφιστάμενες διαδικασίες που είναι υπεύθυνες για την πρόσληψη και παραγωγή της γλώσσας.

2. εντοπίσει πού βρίσκεται η δυσκολία και πώς επηρεάζει την ανάπτυξη της γλώσσας

+ εστιάζει στα ποιοτικά χαρακτηριστικά της διαταραχής

+ συνδυάζει τα θεωρητικά μοντέλα με ευρήματα της νευροφυσιολογίας και νευρογλωσσολογίας

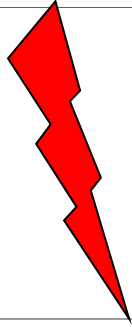
- Δε δίνει αναπτυξιακές πληροφορίες (για το «πόσο» της απόκλισης από το φυσιολογικό)

Επίπεδα επεξεργασίας της ομιλίας

* Πού εστιάζεται η διαταραχή και πώς το εκάστοτε *πλήγμα* επηρεάζει την όλη διαδικασία επεξεργασίας της ομιλίας.

Προβλήματα Ομιλίας

Εκφάνσεις διαφορετικών υποκείμενων ελλειμμάτων κατά τη διαδικασία πρόσληψης και παραγωγής ομιλίας
(περιφερειακό επίπεδο)

Πρόσληψη:

Αντίληψη ηχητικών ή γραπτών ακολουθιών και κωδικοποίησή τους σαν φωνήματα ή γραφήματα. Σύνθεση ενοτήτων με νόημα (μορφήματα, λέξεις), που περιλαμβάνει την υλοποίηση νοημάτων, την αποκωδικοποίηση των γραμματικών σχέσεων και την κατασκευή νοηματικών πλοκών (προτάσεις κ.τ.λ.)

Παραγωγή:

Πραγματοποίηση νοημάτων και νοηματικών μονάδων (σημασιολογία). Διάταξη αυτών των μονάδων σύμφωνα με γραμματικούς κανόνες (γραμματική). Φωνητική υλοποίηση των διαθέσιμων γλωσσολογικών δομών (Φωνολογία) με μια αλληλεπίδραση της αναπνοής, της φώνησης και της άρθρωσης (ή γραφική υλοποίηση μέσω της γραφής).

Για μία λέξη το κεντρικό επίπεδο περιέχει τη Λεξιλογική αναπαράσταση (Lexical representation, Lexicon):

Είναι το εσωτερικό λεξιλόγιο όπου βρίσκεται αποθηκευμένη η προϋπάρχουσα γνώση του ατόμου σχετικά με κάθε γνωστή του λέξη. Τα δομικά στοιχεία που απαρτίζουν τη λεξιλογική αναπαράσταση αναφορικά π.χ. με τη λέξη **ΠΟΝΤΙΚΟΣ** είναι:

- A) Η σημασιολογική αναπαράσταση της λέξης, δηλ. ζώο, μικρό, τρωκτικό με μακριά ουρά, που λατρεύει το τυρί κ.τ.λ.
- B) Η γραμματική αναπαράσταση της λέξης δηλ. ουσιαστικό αρσενικού γένους με κατάληξη σε -ος. Η γραμματική αυτή κατηγοριοποίηση αναπτύσσεται και χρησιμοποιείται πριν την εκμάθηση της αντίστοιχης ορολογίας.
- Γ) Η ορθογραφική αναπαράσταση των γραμμάτων στη σωστή ακολουθία που επιτρέπει την αναγνώριση της λέξης σε διάφορους τύπους γραφής, γραμματοσειράς κ.τ.λ. (Προϋποθέτει την κατάκτηση του γραπτού λόγου)
- Δ) Ένα ορθογραφικό πρόγραμμα για τη γραφή των γραμμάτων «π ο ν τ ι κ ο ς» στη σωστή ακολουθία με τις απαραίτητες δηλαδή συσχετίσεις. (Προϋποθέτει την κατάκτηση του γραπτού λόγου)
- Ε) Η φωνολογική αναπαράσταση της λέξης δηλ. /podi'kos/.
- Στ) Ένα αρθρωτικό πρόγραμμα της λέξης που αφορά το συντονισμό της λειτουργίας των επιμέρους φωνοπλαστικών οργάνων (φωνητικές χορδές γλώσσα, χείλη κ.τ.λ.) για την εκφορά της και το οποίο θα πρέπει να είναι σύστοιχο με την αντίστοιχη φωνολογική αναπαράσταση της λέξης.

Πιθανές εκφάνσεις ελλείμματος κατά διαδικασία λεκτικής επικοινωνίας

Πρόσληψη μηνύματος

Ακοή

|

Ακουστική επεξεργασία

Ακουστική αντίληψη

Φωνητική διάκριση

|

Γλωσσολογική επεξεργασία

Φωνολογική / Φωνητική

Συντακτική

Σημασιολογική

Πραγματολογική

|

Γνωστική επεξεργασία

Κατανόηση

Προσοχή

Μνήμη (εγγραφή)

Λεξιλόγιο

|

Παραγωγή μηνύματος

Ανάκληση λέξεων (μνήμη)

Σχηματισμός προτάσεων

Κινητικός προγραμματισμός

Κινητικός σχεδιασμός

|

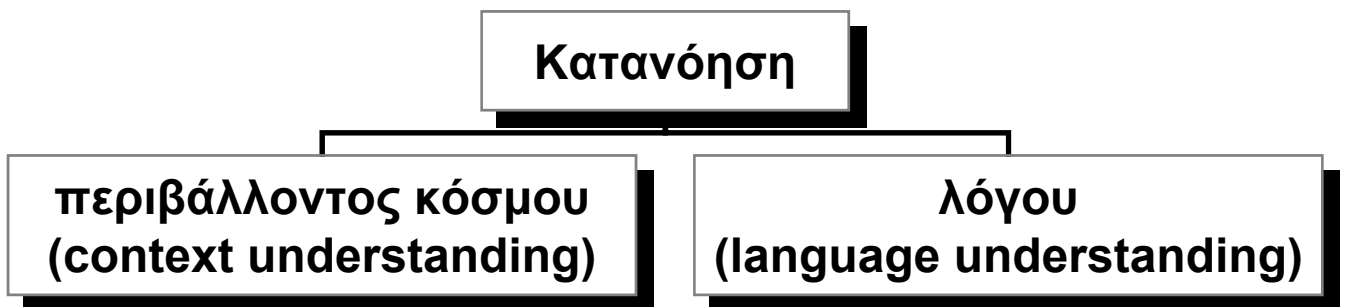
Εκπομπή μηνύματος

Άρθρωση

Αλληλοσυνδεόμενες διαδικασίες κατά την κατανόηση

- 1) Διαδικασία πρόσληψης και επεξεργασίας εισερχόμενων αισθητηριακών - αντιληπτικών δεδομένων.
- 2) Δυνατότητα έκφρασης και χρήσης ως ένδειξη της προηγηθείσας κατανόησης σε συνδυασμό και συσχέτιση πάντοτε με τις προϋπάρχουσες γνώσεις.

Κατανόηση = εσωτερική
διεργασία, αποτέλεσμα
γνωστικών - νοητικών
λειτουργιών

Στρατηγικές που χρησιμοποιούν τα παιδιά με καθυστέρηση στη γλωσσική κατανόηση

1η στρατηγική της «ερμηνείας με βάση τη λέξη κλειδί»

Εκτελεί παραπλήσια ενέργεια και όχι την οδηγία που του δόθηκε, π.χ. «βουρτσίζει το σκύλο» αντί να του «δώσει να φάει» (λέξη κλειδί «σκύλος»). Συνοδεύεται συνήθως από καθυστέρηση στην έναρξη της ομιλίας κατά την προσχολική ηλικία..

2η στρατηγική του «ναι»

Παρατηρείται το φαινόμενο να απαντούν απλά σε όλες τις γλωσσικές περιστάσεις με τη λέξη «ναι» αντί της λέξης «όχι» που εμφανίζεται στα κανονικά παιδιά. Έτσι σηματοδοτούν στο συνομιλητή τους ότι τον προσέχουν και τον παρωθούν να συνεχίσει να μιλά. Συχνά εφαρμόζεται ως τη σχολική ηλικία χωρίς να αποκαλυφθεί ότι στην πραγματικότητα δεν κατανοούν.

3η στρατηγική των «σημασιολογικών γενικεύσεων»

Κατά τη γλωσσική παραγωγή γίνεται πολύ συχνή χρήση ορισμένων λέξεων που ταιριάζουν σε πολλές καταστάσεις, πράξεις ή αντικείμενα, π.χ. «αυτός» αντί το συγκεκριμένο πρόσωπο ή το αντικείμενο, «γίνεται» ή «κάνει» αντί το συγκεκριμένο ρήμα, «εδώ» ή «εκεί» αντί το συγκεκριμένο τοπικό επίρρημα, κτλ.

4η στρατηγική των «ερωτήσεων υπεκφυγής»

Η λειτουργία αυτών των ερωτήσεων δεν αποσκοπούν στην κατάκτηση-κατανόηση του κόσμου αλλά στη συγκάλυψη των δυσκολιών κατανόησης. Πρόκειται για φράσεις με απλή και σταθερή μορφοσυντακτική δομή που συχνά επαναλαμβάνονται κατά λέξη. Το περιεχόμενό τους προσκολλάται εύκολα σε πολλές επίκαιρες καταστάσεις.

Αποσαφήνιση όρων

- **Το πρόσφυμα «α»:** απώλεια ικανότητας που ήταν κατάλληλα ανεπτυγμένη. Π.χ. Αφασία, Αλεξία, Αγραφία (επίκτητη διαταραχή)
- **Το πρόσφυμα «δυσ»:** Δυσκολία στην ανάπτυξη ικανοτήτων. Π.χ. Δυσφασία, Δυσλεξία, Δυσγραφία (αναπτυξιακή διαταραχή)
- **Φυσιολογικό:** \pm 6 μήνες
- **Ανωριμότητα (immature):** απόκλιση μεγαλύτερη των 6 μηνών, αλλά ακολουθεί φυσιολογικά μοντέλα ανάπτυξης
- **Καθυστέρηση (Delay):** διαφέρει από την ανωριμότητα ως προς το μέγεθος και τη σοβαρότητα της απόκλισης. Μπορεί να οφείλεται σε ενδογενείς παράγοντες (π.χ. χαμηλό νοητικό δυναμικό) ή σε εξωγενείς (π.χ. περιβαλλοντική αποστέρωση)
- **Διαταραχή (Disorder):** σοβαρή, ως προς την ποιότητα, απόκλιση που δεν ακολουθεί τη φυσιολογική αναπτυξιακή ακολουθία, εμφανίζει καθήλωση σε πρώιμα αναπτυξιακά στάδια ή/και ιδιοσυστατική ομιλία (Jargon)
- **Εξέλιξη (Evolution):** αναφέρεται στη φυλογένεση, στο είδος
- **Ανάπτυξη (Development):** αναφέρεται στην οντογένεση, στο άτομο
- **Ικανότητα (Competence):** εγγενής δυνατότητα για ανάπτυξη άδηλης γλωσσικής γνώσης.
- **Επιτέλεση (Performance):** πραγμάτωση της γλωσσικής γνώσης στην επικοινωνία (ομιλία και κατανόηση)
- **Δεξιότητα (Skill) :** ικανότητα επιτέλεσης πολύπλοκης δραστηριότητας με ευκολία, ακρίβεια και προσαρμοστικότητα σε μεταβαλλόμενες συνθήκες (γενίκευση). Μετρήσιμη, αξιολογούμενη με τους όρους των τελικών της αποτελεσμάτων.

Ομιλία (1)

Προβλήματα στην εκφορά

Καθυστέρηση άρθρωσης (λειτουργική δυσλαλία):

Δυσκολία στην πραγμάτωση ορισμένων φθόγγων λόγω αδυναμίας τοποθέτησης των αρθρωτών στη σωστή θέση, π.χ. πλάγιος σιγματισμός. Διαγιγνώσκεται όταν η ανάπτυξη της άρθρωσης ενός παιδιού υπολείπεται της χρονολογικής του ηλικίας και δυσκολεύεται στην κατάκτηση αρθρωτικών προτύπων του ενήλικα. Ωστόσο θα προσεγγίσει τη χρονολογική του ηλικία σχετικά εύκολα και γρήγορα ακολουθώντας λογοθεραπευτικό πρόγραμμα.

Διαταραχή άρθρωσης (οργανική δυσλαλία):

Σοβαρή απόκλιση στην πραγμάτωση των ήχων της ομιλίας που την καθιστά δυσκατάληπτη. Μπορεί να είναι δομικής αιτιοπαθογένειας π.χ. ανατομικές ανωμαλίες των φωνοπλαστικών οργάνων - σχιστία, νευρολογικής π.χ. η δυσαρθρία στην εγκεφαλική παράλυση, ή εκφυλιστικής π.χ. μυασθένεια. Χρειάζεται συστηματικό και μακροχρόνιο πρόγραμμα λογοθεραπείας με σοβαρή πιθανότητα η βελτίωση να μην προσεγγίσει ποτέ τα αρθρωτικά πρότυπα του ενήλικα.

≠ πρόγνωση, αίτια

Ομιλία (2)

Προβλήματα στην επεξεργασία

Φωνητική διαταραχή: στην επεξεργασία κατά την παραγωγή. Δυσκολία στον αρθρωτικό προγραμματισμό και αρθρωτικό σχεδιασμό για την τοποθέτηση των φθόγγων σε φωνολογική ακολουθία πριν την εκφορά. Το αρθρωτικό πρόγραμμα της λέξης δεν είναι σύστοιχο της φωνολογικής αναπαράστασης, η οποία είναι σωστή. Δεν επηρεάζει το γραπτό λόγο.

Φωνολογική διαταραχή: στην επεξεργασία κατά την πρόσληψη. Δυσκολία στη φωνητική διάκριση, φωνολογική αναγνώριση και δημιουργία σωστής φωνολογικής αναπαράστασης. Αποτέλεσμα είναι από το φωνολογικό σύστημα του παιδιού να απουσιάζουν ομάδες φωνημάτων με κοινά διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά π.χ. όλα τα εξακολουθητικά να στιγμικοποιούνται. Το παιδί ακολουθεί συστημικές (π.χ. ηχηροποίηση / αηχοποίηση, εμπροσθοποίηση / οπισθοποίηση) και δομικές (π.χ. απλοποίηση συμπλεγμάτων) διαδικασίες απλοποίησης των διαφοροποιητικών χαρακτηριστικών. Ομιλία δυσκατάληπτη ανάλογα με την έκταση των διαδικασιών. Επηρεάζει το γραπτό λόγο.

≠ πού εστιάζεται η δυσκολία και πώς επηρεάζει τις υπόλοιπες γλωσσικές λειτουργίες

Ομιλία (3)

Λεκτική απραξία: Διαταραχή στην ομιλία μετά από εγκεφαλική κάκωση που επηρεάζει τον μυϊκό κινητικό συντονισμό του ατόμου. Χαρακτηρίζεται από λανθασμένες πραγματώσεις των αναμενόμενων ήχων. Στις πιο σοβαρές της μορφές υπάρχει δυσκολία στη έναρξη της λέξης. Ο αρθρωτικός προγραμματισμός απαιτεί την εκφορά των φθόγγων σε συγκεκριμένη σειρά η οποία διαταράσσεται. Αδυναμία εκφοράς πολυσύλλαβων λέξεων. Συνοδεύεται από αλλοίωση της προσωδίας. Συχνά συνυπάρχει ή είναι απόρροια ευρύτερης δυσκολίας στο νευρομυϊκό συντονισμό και κινητικό προγραμματισμό.

Λεκτική δυσπραξία: Αναπτυξιακή διαταραχή της άρθρωσης με τα ακόλουθα συμπτώματα:

- ήπια νευρολογικά σημάδια όπως νευρομυϊκοί σπασμοί στην προσπάθεια τοποθέτησης των αρθρωτών, ελλιπές σφράγισμα στα χείλη-δόντια, δυσκολία στον έλεγχο της κινητικότητας της γλώσσας.
- δυσκολία στον αρθρωτικό προγραμματισμό των φθόγγων.
- ιστορικό με καθυστέρηση στην ανάπτυξη της ομιλίας και πιθανές διαταραχές στη σίτιση (πρώιμη κατάποση)
- δύσκαμπτα φωνητικά πρότυπα, φωνολογικά λάθη, αλλοίωση φωνηέντων, λάθη στις πολυσύλλαβες λέξεις
- ακατάλληλος τονισμός και επιτονισμός
- «αντίσταση» στη θεραπεία

Ομιλία (4)

Δυσγλωσσία: Συγγενής σχισμή της υπερώας (υπερω-σχιστία) η οποία μπορεί να είναι μόνο στη μαλακή υπερώα ή και στη σκληρή ακόμη και στο επάνω χείλος (χειλεο-σχιστία). Οφείλεται σε αποτυχία συνένωσης των διαφόρων αποφύσεων του προσώπου κατά την εμβρυϊκή περίοδο διάπλασης. Τα άτομα με σχιστίες παρουσιάζουν διαταραχές της άρθρωσης και της φώνησης πριν και μετά τη χειρουργική επέμβαση. Επίσης μπορεί να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη ρόφηση, την κατάποση και τη μάσηση. Χαρακτηριστικό η ρινολαλία. Για τον τρόπο ομιλίας των ατόμων με σχιστίες χρησιμοποιείται και ο όρος παλατολαλία.

Δυσαρθρία: Μερική έλλειψη συντονισμού μεταξύ φώνησης, άρθρωσης και αναπνοής που οφείλεται σε νευρομυϊκές διαταραχές. Συχνά θίγονται οι λειτουργίες της κατάποσης, ρόφησης και μάσησης. Χαρακτηριστικό η αστάθεια και ανακρίβεια στην άρθρωση. Η δυσαρθρία έχει τους εξής τύπους:

- α) Υποτονική, με έντονη ρινολαλία
- β) Σπαστική, με ιδιαίτερα αργό ρυθμό ομιλίας
- γ) Αταξική, δυσκολίες επιτονισμό / φώνηση.
- δ) Υποκινητική, με μονότονη εξασθενημένη φωνή.
- ε) Υπερκινητική, ταχεία μορφή (χορεία) βραδεία μορφή (αθέτωση, δυσκινησία, δυστονία).
- στ) Μικτή

λόγος

Καθυστέρηση λόγου: Στη γλωσσική ικανότητα αντανakλάται αναπτυξιακά ικανότητα παιδιού με μικρότερη χρονολογική ηλικία. Αξιολόγηση με σταθμισμένες διαδικασίες για να εξακριβωθεί το εύρος και η σοβαρότητα της απόκλισης.

Σχετίζεται με:

-απώλεια ακοής, νοητική υστέρηση, οπτικές διαταραχές, σοβαρές συναισθηματικές διαταραχές, σοβαρές νευρολογικές διαταραχές, περιβαλλοντική αποστέρηση.

Ειδική Γλωσσική διαταραχή - Δυσφασία: Αναπτυξιακή διαταραχή που θίγει τη γλωσσική ικανότητα ως προς τη δομή και το περιεχόμενο αφήνοντας άθικτη την πραγματολογία. Χαρακτηρίζεται από δυσκολία στην ανάπτυξη του λόγου χωρίς την παρουσία εμφανών οργανικών βλαβών στο κεντρικό νευρικό σύστημα και χωρίς την ύπαρξη αισθητηριακών αναπηριών. Για να διαγνωσθεί θα πρέπει το παιδί να εμφανίζει υψηλό μη-λεκτικό (εκτελεστικό) IQ με χαμηλό λεκτικό IQ και να συντρέχουν τουλάχιστον ένα από τα παρακάτω:

- ιστορικό με καθυστέρηση στη γλωσσική ανάπτυξη
- φωνολογικές δυσκολίες και δυσγραμμτισμό
- δυσκολίες στον επιτονισμό
- περιορισμένο συμβολικό παιχνίδι,
- περιορισμένη ακουστική μνήμη
- δυσκολίες στη γλωσσική κατανόηση
- Διαταραχή στο γραπτό λόγο
- Επίγνωση, απογοήτευση από χαμηλή γλωσσική ικανότητα.

Δ.Δ. με ακουστική αγνωσία, αυτισμό και νοητική υστέρηση στον προφορικό λόγο και με δυσλεξία στο γραπτό.

Λόγος / Επικοινωνία

Ακουστική αγνωσία: Καλή ακοή αλλά δυσκολία στην ακουστική αντίληψη και διάκριση των ήχων του περιβάλλοντος και της ομιλίας. Έχει ως συνέπεια σοβαρότατη καθυστέρηση λόγου σε όλα τα γλωσσολογικά επίπεδα και δευτερογενώς στην επικοινωνία και στην κοινωνικότητα με διατήρηση της επικοινωνιακής πρόθεσης.

Διάχυτη διαταραχή της ανάπτυξης - αυτιστικό φάσμα: Σοβαρή διαταραχή που επηρεάζει την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση με τους άλλους αλλά και με το περιβάλλον. Χαρακτηριστικές δυσκολίες: διαταραχή κοινωνικότητας, διαταραχή κοινωνικής επικοινωνίας, διαταραχή στη σκέψη και το παιχνίδι. Τα άτομα με αυτισμό έχουν περιορισμένα συγχρονισμένα βλεμματική επαφή, δεν ενδιαφέρονται για τους άλλους, μπορεί να μην αναπτύξουν ποτέ προφορική ομιλία ή να χρησιμοποιούν την προφορική ομιλία με παράξενο τρόπο. Παρουσιάζουν δυσκολίες στην πραγματολογία, στη συζήτηση και στην κατανόηση της πρόθεσης του άλλου, μπορεί να εμφανίζουν στερεοτυπικές κινήσεις, ηχολαλία και περιορισμένο έως καθόλου συμβολικό παιχνίδι. Αντιστέκονται στις αλλαγές της καθημερινότητας τους και στις αλλαγές του περιβάλλοντος και μπορεί να εμφανίζουν υπερευαισθησία ή υποευαισθησία σε ερεθίσματα. Ο βαθμός σοβαρότητας του αυτισμού κυμαίνεται από σοβαρός έως ήπιος. Ο αυτισμός μπορεί να συνυπάρχει με οποιοδήποτε νοητικό δυναμικό.

Διαταραχή Κατανόησης
Γλωσσική / Περιβάλλοντος

Διαταραχή γραπτού
λόγου

-	-	Καθυστέρηση άρθρωσης	}	-
-	-	Διαταραχή άρθρωσης Δυσγλωσσία Δυσarthρία		
-	-	Φωνητική διαταραχή Λεκτική δυσπραξία Λεκτική απραξία		
+	-	Φωνολογική διαταραχή	}	+
+	-	Καθυστέρηση λόγου Ήπια Μέτρια Σοβαρή	}	+
+	-	Ειδική γλωσσική διαταραχή		
+	+	Ακουστική αγνωσία		
+	+	Διάχυτη αναπτυξιακή διαταραχή	}	±

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διαγνωστική διαδικασία

- Ο εκπαιδευτικός ανήκει στο επίπεδο της β/θμιας πρόληψης
- Αρμοδιότητα: Εντοπισμός/ανίχνευση ενός προβλήματος
 - λόγου/ομιλίας/επικοινωνίας
 - μάθησης
 - συμπεριφοράς
- Ενέργειες:
 - Ενημέρωση γονιών
 - Ενημέρωση διευθυντή/ντριας.
 - Παραπομπή σε ΚΔΑΥ ή ΚΨΥ.
 - Αίτημα: Τμήμα Ένταξης ή συνεκπαίδευση.
 - Αν υπάρχει ΤΕ γραπτή ενημέρωση προς το δάσκαλο ειδικής αγωγής με περιγραφή της δυσκολίας που παρατηρεί.
 - Αν υπάρχει θέμα οικογενειακού περιβάλλοντος συνεργασία με Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου.

Η ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Διαγνωστικά εργαλεία

- Άτυπη κλινική αξιολόγηση
 - Μη δομημένη παρατήρηση π.χ. Δίνουμε στο παιδί ορισμένα αντικείμενα για να παρατηρήσουμε αν τα χρησιμοποιεί λειτουργικά, το επίπεδο συμβολικού παιχνιδιού, αν συνοδεύει λεκτικά κ.ά.
 - Δομημένη παρατήρηση με κλείδες παρατήρησης π.χ. για ΔΕΠ-Υ ή λίστες δεξιοτήτων π.χ. Portage
- Τυπική αξιολόγηση. Πραγματοποιείται βάσει σταθμισμένων δοκιμασιών (test), δηλ. που έχουν χορηγηθεί σε μεγάλο δείγμα φυσιολογικού πληθυσμού και τα ερεθίσματα (ερωτήσεις και υλικό) έχουν καθοριστεί έτσι ώστε να μπορεί η διαδικασία να επαναληφθεί σε διαφορετικό τόπο και χρόνο από διαφορετικό εξεταστή.

Προσαρμοσμένο ≠ σταθμισμένο

Είδη τυπικής αξιολόγησης

- Τεστ που αναφέρεται σε τυπικούς βαθμούς, τυπική απόκλιση, μέσο όρο. (norm-referenced test)

Π.χ. Το Reynell Developmental Language συγκρίνει το επίπεδο της λεκτικής έκφρασης και κατανόησης ενός παιδιού με την αντίστοιχη ηλικιακή ομάδα.

- Τεστ που αναφέρεται σε κριτήρια (criterion-referenced test)

Π.χ. Το Derbyshire αξιολογεί το επίπεδο γλωσσικής έκφρασης και κατανόησης έχοντας ορισμένα κριτήρια τα οποία είτε ικανοποιούνται από το παιδί είτε όχι.

Πλεονεκτήματα

- Αντικειμενικότητα
- Ποσοτικοποίηση
- Οικονομία χρόνου
- Μειωμένη επίδραση τυχαίων παραγόντων
- Εγκυρότητα / αξιοπιστία
- Εύκολη σύγκριση με φυσιολογικό πληθυσμό
- Δυνατότητα σύγκρισης διαφορετικών επιπέδων

περιορισμοί

- Έλλειψη ευελιξίας
- Ορισμένα παιδιά δεν ανταποκρίνονται στην τυπική αξιολόγηση
- Χρήση μόνο από κατάλληλα εκπαιδευμένο επιστημονικό προσωπικό
- Έλλειψη ποιοτικής ανάλυσης άρα δυσκολία εφαρμογής εξατομικευμένου προγράμματος παρέμβασης
- Δυσκολία χρήσης σε άλλες γλώσσες ακόμα και μετά τη μετάφραση.

Pre-school Language Scale (UK)

Προσαρμογή στα ελληνικά
«Διαγνωστική Μονάδα Δοξιάδη»

Ηλικίες 2 εβδομάδων-6;11ετών

Διάρκεια

Έως 11μηνών: 15'-30'

12 μηνών-3 ετών:30'-40'

4ετών και πάνω:20'-30'

Δομή: Ακουστική κατανόηση + Γλωσσική έκφραση

Γλωσσικά προαπαιτούμενα:

- προσοχή
- φωνητική ανάπτυξη
- κοινωνική επικοινωνία

Σημασιολογία:

- Λεξιλόγιο
- Έννοιες (ποιοτικές, ποσοτικές, χωρικές, χρονικές)

Μορφή

- Μορφολογία
- Συντακτικό

Σκέψη που περιλαμβάνει πολλούς τομείς

Συμπληρωματικές μετρήσεις:

- άρθρωση
- λίστα ελέγχου γλωσσικού δείγματος
- φόρμα ιστορικού

Δοκιμασία φωνητικής και φωνολογικής εξέλιξης

Επιτροπή Έρευνας Πανελληνίου Συλλόγου
Λογοπεδικών, 1995

Ηλικίες: 2;6 – 6;0 ετών

Διάρκεια: 15'-25'

Τι κάνει ο/η λογοπεδικός:

- Καταγραφή των φθόγγων που υπάρχουν στο φωνητικό ευρετήριο του παιδιού (Η καταγραφή γίνεται με μεταγραφή σε σύμβολα του Διεθνούς Φωνητικού Αλφάβητου)
- καταγραφή των φωνοτακτικών δομών που χρησιμοποιεί
- καταγραφή των φωνημάτων που λειτουργούν αντιθετικά
- αξιολογεί βάσει αναπτυξιακού προφίλ την φωνολογική ηλικία του παιδιού
- αναλύει ποιοτικά το φωνολογικό του σύστημα

Δομή:

- Ονομασία μεμονωμένων εικόνων
- Περιγραφή σύνθετων εικόνων

Αποτελέσματα: Δεν υπάρχει βαθμολόγηση. Ανάλυση γλωσσολογική και αναπτυξιακή

British Picture Vocabulary (BPVS)

Αξιολογεί: κατανόηση λεξιλογίου (παθητικό)

Ηλικίες: 2;11 – 18;1 ετών

Υλικό: 150 σελίδες διαβαθμισμένης δυσκολίας με 4 εικόνες η κάθε μία.

Τρόπος: Ο εξεταστής λέει «Δείξε μου ...» και το παιδί επιλέγει μία από τις τέσσερις εικόνες.

Αποτελέσματα: Γλωσσική ηλικία και ποσοστιαία θέση

Word Finding Vocabulary Test

Αξιολογεί: εκφραστικό λεξιλόγιο (ενεργητικό)

Ηλικίες: 3;6 – 8;6 ετών

Τρόπος: Ονομασία εικόνων

Αποτελέσματα: Γλωσσική ηλικία και ποσοστιαία θέση ανάλογα με το φύλλο.

Ερμηνεία αποτελεσμάτων: Χαμηλή επίδοση μπορεί να σημαίνει

-Χαμηλή νοημοσύνη,

-Περιβαλλοντική αποστέρηση,

-Διγλωσσία

-Δυσκολία στην ανάκληση λέξεων (μνήμη)

TROG (Bishop, D., 1983)
TEST ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΛΗΨΗΣ

(Πιλοτική έρευνα προσαρμογής και στάθμισης στα ελληνικά,
Λεγάκη Μαρία, 2003)

Φιλοσοφία του test:

Η έννοια της καθυστέρησης στην ανάπτυξη του λόγου εξαρτάται από το τι καταλαβαίνουμε με τον όρο «φυσιολογική ανάπτυξη του λόγου» και το τι είναι «φυσιολογικό».

Μοντέλο:

Τα παιδιά θα πρέπει να έχουν μάθει συγκεκριμένα πράγματα σε συγκεκριμένη ηλικία – ακολουθώντας αναπτυξιακούς πίνακες.

Ηλικίες: 4-12 ετών

Διάρκεια: 10-20 λεπτά

Δομή:

Μέρος Α:

Αξιολόγηση του λεξιλογίου, κατά την οποία εξετάζονται όλες οι λέξεις που χρησιμοποιούνται στο κυρίως τεστ με σκοπό να αποφύγουμε την περίπτωση ο εξεταζόμενος να αποτύχει σε κάποιο τμήμα λόγω έλλειψης λεξιλογίου.

Μέρος Β:

Περιλαμβάνει 80 πολλαπλές επιλογές. Το περιεχόμενο του είναι χωρισμένο σε 20 τμήματα όπου το καθένα εξετάζει ένα ξεχωριστό γραμματικό φαινόμενο επί 4 φορές. Το παιδί πρέπει να διαλέξει ανάμεσα σε 4 εικόνες σύμφωνα με τη φράση που λέει ο εξεταστής.

The bus story test

Αξιολογεί: την ικανότητα αφήγησης και περιγραφής

Ηλικίες: 3;9-8;5 ετών

Υλικό:

- βιβλίο με εικόνες (3 σε κάθε σελίδα)
- αφήγηση από τον εξεταστή

Τρόπος: Αναδιήγηση της ιστορίας από το παιδί με οπτική υποστήριξη

Βαθμολόγηση:

- Πληροφορίες που παρέχονται
- Μήκος των προτάσεων
- Δευτερεύουσες προτάσεις

Ιστορικό/Διαγνωστική Συνέντευξη

Ιστορικό: Κάθε διαγνωστική διαδικασία απαιτεί τη λήψη ιστορικού από τους γονείς του παιδιού, κατά τη διάρκεια του οποίου παρέχονται στον αξιολογητή πληροφορίες που διευκολύνουν τη διάγνωση. Χρήζει προηγούμενης εκπαίδευσης στη λήψη ιστορικού.

Διαγνωστική συνέντευξη: Όταν δεν είναι αρκετές οι πληροφορίες από το ιστορικό ακολουθείται η διαδικασία εξειδικευμένης και δομημένης συνέντευξης με στόχο τη διαφορική διάγνωση κυρίως στο αυτιστικό φάσμα. Αντλεί με λεπτομέρεια πληροφορίες για τα πρώιμα στάδια ανάπτυξης (αναπτυξιακά ορόσημα), την έναρξη των συμπτωμάτων, την κατάκτηση και απώλεια γλωσσικών και άλλων δεξιοτήτων, την επικοινωνιακή λειτουργία, την κοινωνική ανάπτυξη και το παιχνίδι, τα ενδιαφέροντα του παιδιού, την ανάπτυξη ειδικών δεξιοτήτων π.χ. μνημονική ικανότητα, αναγνωστική ικανότητα κ.ά.

Εργαλεία:

- Πραγματολογικό προφίλ (συνήθως λογοπεδικοί)
- Διαγνωστική Συνέντευξη για τον Αυτισμό (συνήθως παιδοψυχίατροι)